

නැණ පහන් දල්වන බව ගිමන් සිතදන සිරි සදහම් මග

අප ශාස්තෘ වූ භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ලොවට දේශනා කළේ මානසික සැනසුම ලබන මාවතයි. එනම් දුකින් නිදහස්වීමේ නොවරදින මාවතයි. සාරාසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයක් බඳු විශාල කාලයක් දනාදි පාරමිතා පුරා අපමණ පරිත්‍යාගයක් සිදු කොට තම ආධ්‍යාත්මික ශක්තිය උපරිම ලෙස දියුණු කළ බුදුරජාණන් වහන්සේ තම ඥානයෙන් සම්බුද්ධත්වය අවබෝධ කොට දුකින් නිදහස්වීමේ මාවත සෙසු ලෝකයා කෙරෙහි ද ඉමහත් කරුණාධ්‍යාසයෙන් දේශනා කළහ. උන් වහන්සේ අවබෝධ කොට ලොවට දේශනා කළේ තමන් වහන්සේගේ පෞද්ගලික මතවාදයක් නොව සම්බුදු උතුමකු ලොව පහළ වුව ද නොවුව ද සැමද පවත්නා යථාර්ථයයි. එය උන්වහන්සේගේ නිර්මාණයක් නොව අවිද්‍යාත්කාරයෙන් වැසී පැවැති ලෝක යථාර්ථය අනාවරණය කර ගැනීමකි. ලොව කලින් කල පහළ වන සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේලා දේශනා කරන මෙම ප්‍රතිපදාව පුරාණ නගරයක් පිළිසකර කිරීමක් වශයෙන් සදහන් ව තිබේ (නගර සුත්ත).

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ අනුශාසනා විවිධ විද්වතුන් විසින් විවිධ ක්‍රමවේදයන් යටතේ බෙද දක්වා තිබේ. ධර්මස්කන්ධ වශයෙන් එය අසුභාර දහසකි. තව ද ධර්ම, විනය වශයෙන් එය දෙවදැරැම් ය. විනය, සූත්‍ර, අභිධර්ම යනුවෙන් ත්‍රිපිටකය වශයෙන් දක්වෙන්නේ ද එබඳු විග්‍රහයකි. සුත්ත, ගෙය්‍ය, වෙය්‍යාකරණ, ගාථා, උදන, ඉතිවුත්තක, ජාතක, අබ්භුතධම්ම, වේදල්ල යනුවෙන් නවංග සපුසාසනය වශයෙන් ද එය විස්තර වේ.

ත්‍රිපිටක විග්‍රහයට අනුව සමස්ත බුද්ධ වචනය බෙද දක්වා ඇති අයුරු:-

1. විනය පිටකය :

01. උභතො විභංග:	1. පාරාජිකා පාලි
	2. පාවිත්තිය පාලි
02. බන්ධක :	3. මහාවග්ගපාලි
	4. චුල්ලවග්ගපාලි
03. පරිවාර :	5. පරිවාරපාලි

2. සූත්‍ර පිටකය :

1. දීඝනිකාය
2. මජ්ඣිමනිකාය
3. සංයුත්තනිකාය
4. අංගුත්තරනිකාය
5. බුද්දකනිකාය

(බුද්දක නිකායට අයත් ග්‍රන්ථ 15කි. ඒවා නම්: බුද්දකපාඨ, ධම්මපද, උදන, ඉතිවුත්තක, සුත්තනිපාත, විමානවස්සු, ජේතවස්සු, ඵෙරගාථා, ඵෙරීගාථා, ජාතක, නිද්දේස, පටිසම්භිද්දමග්ග, අපදන, වරියාපිටක, බුද්ධවංස). මීට අමතරව බුරුමය, තායිලන්තය වැනි රටවල තවත් ග්‍රන්ථ 4ක් ද බුද්දකනිකායට ඇතුළත් කර තිබේ. ඒවා නම්: නෙත්තිජ්ජකරණ, ජේටකෝපදේස, මිලින්දපඤ්ඤ, සුත්තසංගහ.

3. අභිධම්ම පිටකය :

- 1. ධම්මසංගණිප්පකරණ
- 2. විභංග
- 3. ධාතුකථා
- 4. පුග්ගලපඤ්ඤාත්ති
- 5. කථාවඤ්ඤාප්පකරණ
- 6. යමකප්පකරණ
- 7. පටිඨානප්පකරණ

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහා ප්‍රඥවේනි පිහිටා මහාකරුණාවෙන් යුතුව දුකින් නිදහස් වනු සඳහා ලොවට දෙසූ දහම මැනැවින් දෙසන ලද්දකි (ස්වාක්ඛානෝ). එය මෙලොව දී ම ආනිසංස ලැබිය හැකි (සන්දිට්ඨිකෝ), කල් නොගොස් ප්‍රතිඵල දැකිය හැකි (අකාලිකෝ), 'එන්න බලන්න' යනුවෙන් ඕනෑම අයකුට විවෘතව ආරාධනා කළ හැකි (එහිපස්සිකෝ), තමන් වෙත පමුණුවාගෙන ප්‍රතිඵල දැකිය හැකි (ඕපනයිකෝ), නුවණැත්තන් විසින් තම නුවණින් අවබෝධ කටයුතු (පච්චන්තං චේදිනබ්බෝ විඤ්ඤාහි) අනුශාසනයකි. එම දහම අසා අනුගමනය කළ පමණට ඉන් ප්‍රතිඵල දැක ගත හැකි වේ. එම දහම විවිධ මට්ටම්වලින් තම නුවණ හා ශක්තිය පමණට අනුගමනය කළ හැකිය. කුමන මට්ටමකින් ධර්මය ප්‍රගුණ කළ ද තමා පිළිපදින දහමින් ප්‍රතිඵල නෙළා ගත හැක්කේ ධර්ම මාර්ගය ආරම්භයේ සිට ම තමා තුළ ද මූලික ලක්ෂණ සපුරා ඇති විටයි. මජ්ඣිම නිකායේ වේදිකස්ස සූත්‍රයේ දක්වන පරිදි බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්මය දේශනා කරන විට ශ්‍රාවකයා තුළ ඇති කර ගත යුතු ගුණාංග විස්තර වේ.

'ඒතු විඤ්ඤා පුරිසෝ අසයෝ අමායාථී උජුජානිකෝ අහමනුසාසාමී. අහං ධම්මං දේසෙමී'

ඒ අනුව තථාගත ශ්‍රී සද්ධර්මයෙන් ප්‍රතිඵල ලබා දුකින් නිදහස්වීමට නම් නුවණැති බව, කපටි නැතිබව, මායාකාරී නොවන බව, අවංක බව යන ගුණාංග ධර්ම මාර්ගය ආරම්භයේ පටන් ම දියුණු කර ගත යුතුව ඇත.

තම දිවිමග සඵල කර ගැනීම සඳහා බුදුරදුන් වදළ ධර්මය පිළිපැදිය හැකි ආකාරය ස්තර තුනක් යටතේ දැක්විය හැකි ය. එනම්,

- 01. මෙලොව දියුණුව
 - 02. පරලොව දියුණුව
 - 03. විමුක්තිය
- යනුවෙනි.

මෙලොව සාර්ථකත්වය සඳහා දේශිත අනුශාසනා නැවත,

- 1. අධ්‍යාපන
- 2. ආර්ථික
- 3. සෞඛ්‍යය
- 4. සඳවාර

යන අංශයන්ගෙන් දියුණුවට පත්විය යුතුව ඇත. ඒ අනුව දැනුම් ජීවිතෝපාය ඉලක්ක කොටගත් අධ්‍යාපනයක් ලැබීමත් තම දැනේ වීර්යයෙන් දහදිය වගුවා දැනුම්ව ධනය උපයා ආර්ථිකයෙන් ශක්තිමත් වීමත් කායික මානසික සුවතාවෙන් යුතුව වාසය කිරීමත් පංචසීලය පදනම් කොටගත් සඳවාරවත් දිවිපෙවතක් ගත කිරීමත් මෙලොව ජීවිතයේ සාර්ථකත්වය සඳහා බෙහෙවින් ඉවහල් වේ. බුදුසමයේ සඳහන් සිගාල, වාග්සපජ්ජ, මංගල, පරාභව, ධම්මික වැනි සූත්‍රවලින් මේ සඳහා උපදෙස් රැසක් ඉදිරිපත් කර තිබෙනු දක්නට ලැබේ. ඇතැමෙක් ආගම දහමක් නොඇදහුව ද යහපත් අධ්‍යාපනයක් හා මනා ශක්ෂණයක් ලබා මෙම අංශයන්ගෙන් දියුණුවට පත් ව සාර්ථක සමාජගත ජීවිතයක් ගත කරනු දැක ගත හැක. ඉහත අංශ හතරින් සම්පූර්ණව මෙලොව ජීවිතය උපරිම තලයට සාර්ථක කර ගන්න ද කෙනෙකුගේ ජීවිතය සාර්ථක යැයි බුදුදහමින් නොපිළිගැනේ. මක් නිසාද යත් ඔහු භෞතික හා ලෞකික වශයෙන් සැප වින්ද ද ලෝභ, ද්වේෂාදි මානසික ස්වභාවයන්ගෙන් පීඩා විදින බැවිනි. තවද අපගේ ජීවිත මේ භවයෙන්

නිමාවට පත් නොවන අතර කර්මානුරූපව තවදුරටත් සසර භවයෙන් භවය සැරිසරන බැවිනි. යමකු මේ ජීවිතය උපරිම ලෙස සාර්ථක වුව ද පරලොව ජීවිත දුගතිගාමී වුවහොත් ඔහු සැබෑ ලෙස සාර්ථක වුවකු නොවේ. එබැවින් යමෙකු මේ ජීවිතය සඵල කර ගන්නා අතර මරණින් මතු ජීවිත ද සාර්ථක කර ගැනීමට දක්ෂ විය යුතු ය. එනිසා තවදුරටත් ආධ්‍යාත්මික ගමන් මගෙහි ඉදිරියට යාමට බුදුදහමින් අනුශාසනා කෙරේ.

දෙවන පියවරට පා තැබීමේ දී ධර්මශ්‍රවණය කොට දහම් දැනුමින් පොහොසත් ව සිටින ශ්‍රාවකයා මෙලොව පරලොව පිළිබඳ කිසියම් අවබෝධයකින් පසුවෙයි. ඒ අනුව කර්මය හා කර්මඵල පිළිබඳවත් සංසාරගත ජීවිතය පිළිබඳවත් කිසියම් අවබෝධයක් (කම්මපස්සකතා සම්මාදිට්ඨි) පවතී. තම සිත අපිරිසිදුව කයින් වචනයෙන් සිතීන් යමක් කළහොත් ඉන් දුක් විපාක ලැබෙන බවත් සිත පිරිසිදුව පවත්වා ගනිමින් කයින් වචනයෙන් සිතීන් යමක් කළහොත් ඉන් සැප විපාක ලැබෙන බවත් පිළිබඳ අවබෝධයයි. මෙම අවබෝධයත් සමඟ හැකිතාක් දුරට පාපයෙන් වෙන්වීමටත් (සබ්බපාපස්ස අකරණං), කුසල් වැඩීමටත් (කුසලස්ස උපසම්පද) ඔහු උත්සාහවත් වෙයි. එනිසා පරලොව සුගතිය සඳහා ද ඔහු කටයුතු සම්පාදනය කර ගනී. පරලොව ජීවිතයේ සාර්ථකත්වය සඳහා දේශිත අනුශාසනා,

1. දන (දනමයං පුඤ්ඤකිරියවඤ්ඤා)
2. සීල (සීලමයං පුඤ්ඤකිරියවඤ්ඤා)
3. භාවනා (භාවනාමයං පුඤ්ඤකිරියවඤ්ඤා)

වශයෙන් ත්‍රිවිධ පුණ්‍යක්‍රියා යටතේ විස්තර කොට තිබේ. මේ අනුව අකුසල් යටපත් කොට කුසලානිසංස ඉස්මතු කරලීමේ අධ්‍යාසයෙන් යුතුව හැකි පමණින් තමන් සන්තක දැ අන් අයට මෙන් සිතීන් දන් දෙමින් කායික වාචසික සංවරය (සිල්වත්ඛව) දියුණු කර ගනිමින් සිත දියුණු කරලීමේ වැඩපිළිවෙළක නිතර යෙදෙමින් කල් ගෙවයි. එමගින් තම ආධ්‍යාත්මික ශක්තිය දියුණුවන අතර අතීත කර්ම වශයෙන් එළඹෙන අකුසල විපාක මැඩලීමට ද හැකියාව ලැබේ. දනාදි ත්‍රිවිධ පුණ්‍යක්‍රියා සම්පූර්ණ කළ පමණට සිත අලංකාර (චිත්තාලංකාර) වන අතර එය සිතට පරිෂ්කාරයක් (චිත්තපරික්කාර) ද වනු ඇත. පින් රැස් කළ පමණට සැප රැස් කළේ ද වෙයි (සුඛෝ පුඤ්ඤස්ස උච්චයෝ). එබැවින් සුළු වූ ද පිනට නිග්‍රහ නොකරන ලෙසත් (මාවඤ්ඤෝඵ පුඤ්ඤස්ස න මං තං ආගමිස්සති) පිනට බිය නොව ලෙසත් (මා පුඤ්ඤස්ස භායී) පින් නැවත නැවතත් සිදු කරන ලෙසත් (කයිරා තෙ තං පුනථපුනං) බුදුරජාණන් වහන්සේ අනුශාසනා කරති. පින් කිරීමෙන් මේ ජීවිතය තුළදී ම තම සතුට මානසික සුවය දියුණු කොට සැනසීමෙන් කල්ගත කිරීමට අවස්ථාව ලැබේ. ඒ අතර නිරෝගිභාවය, දිගාසිරි, කලණ මිතුරු ඇසුර, කීර්තිය, ධනවත්බව ආදී අංශයන්ගෙන් ද දියුණු වීමට දනාදි පුණ්‍ය කර්ම උපකාරී වේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ එක් අපේක්ෂාවක් වූයේ සත්ත්වයන්ට ස්වර්ග මාර්ගය පෙන්වා දීමයි. එනම් දුගතියට නොවැටී සුගතියට යන මග පැහැදිලි කර දීමටයි.

දනාදි ත්‍රිවිධ පුණ්‍යක්‍රියා සම්පූර්ණ කර ගැනීමෙන් එක් අතකින් තම කුසලය ශක්තිමත් කර ගෙන සුගතිය තහවුරු කර ගැනීමට හැකියාව ලැබෙන අතර අනිත් අතින් තම සන්තානගත ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ යන අකුසල මූලයන් දුර්වල කිරීමට ද හැකියාව ලැබේ. බුදුදහමට අනුව කෙනෙකුගේ ජීවිතයේ සාර්ථකත්වය මනින්තේ හුදෙක් ඔහු ලබා ඇති ආර්ථික, අධ්‍යාපන දියුණුව පමණක් නොව ඔහු කෙතෙක් දුරට කෙලෙස් අඩු පුද්ගලයෙක් ද යන කාරණය මතයි. ඒ අනුව දනාදි ත්‍රිවිධ පුණ්‍ය ක්‍රියා සිදු කිරීම තම සන්තාගත කෙලෙස් මුල් අඩු කිරීමට උපකාරවත් වේ. දනාදි ත්‍රිවිධ පුණ්‍ය ක්‍රියා ඉලක්ක වන්නේ කාමච්ඡන්ද, ව්‍යාපාද, ථීනමිද්ධ, උද්ධච්චකුක්කුච්ච, විචිකිච්ඡා යන පංච නීවරණය දුරු කරලීම සඳහායි. බුදුරජුන් පහළ වන සමය වන විට ලොව බොහෝ දෙනා දූත සිටියේ නීවරණ පහක් ගැන පමණි. අසිත කාලදේවල, ආලාරකාලාම, උද්දකරාම පුත්ත වැන්නවුන් මහාකල්ප දහස් ගණනකට පංචනීවරණ දුරු කර සිටි අයයි. ඔවුන් පවා සාර්ථක ආධ්‍යාත්මික දියුණුවකට පත්වූවන් සේ බුදුසමය නොපිළිගනී. අසිත කාලදේවල සිගිති සිදුහත් කුමරු දැකීමෙන් හැඬීම මගින් එය වඩාත් ප්‍රකට වේ. එබඳු තත්ත්වයක් මත බුදුදහම තුළ ද පංචනීවරණ විස්තර කර තිබුණ ද බුදුදහම විශේෂයෙන් අවිද්‍යා නීවරණය ද ඇතුළුව නීවරණ හයක් ගැන සාකච්ඡා කරයි. බුදුදහමින් වඩාත් අවධාරණය කරන්නේ අවිද්‍යා නීවරණය දුරුකරලීම සඳහායි. මක් නිසාද යත් අවිද්‍යාව දුරුකළ පමණට සෙසු නීවරණ ද දුරුවන බැවිනි. සත්ති සුත්‍රයෙහි

(සං.නි.) දක්වෙන පරිදි සැතකින් පහර ලද්දකු මෙන් හිස ගිනිගත්තකු මෙන් අප්‍රමාදීව සක්කාය දිට්ඨිය දුරුකරලීමට උපදෙස් දීමෙන් බුදුදහමේ ස්ථාවරත්වය වඩාත් ප්‍රකට වේ.

සම්මා සම්බුදු උතුමකු ලොව පහළවීමෙන් ලොවට ලැබෙන ප්‍රධානතම අනුශාසනය නම් දුකින් නිදහස්වීමේ මාවතයි. එනම් විමුක්තිගාමී මග පෙන්වා දීමයි. මක්නිසාද යත් අබුද්ධෝත්පාද කාලවල පවා ලොව සන්පුරුෂ උතුමන් සුගතිගාමී වීම සඳහා පින්කම් කරන බැවිනි. ඇතැමෙක් සමථ භාවනා දියුණු කොට ධ්‍යාන අභිඥා පවා උපදවා ගනිති. එහෙත් සක්කාය දිට්ඨිය දුරුකොට දුකින් නිදහස්වීමේ මාවත ඔවුහු නොදනිති. විමුක්තිය හෙවත් නිවන සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා දුක සහ දුකින් නිදහස්වීමේ මාවත පිළිබඳ පැහැදිලි දැක්මක් මුලින් ම උපදවා ගැනීම අවශ්‍ය කෙරේ. ඒ සඳහා පටිච්චසමුප්පාදය පදනම් කොට ගත් අනිත්‍යතාව පිළිබඳ දැනුමක් තිබිය යුතු ය. ලෝකය පිළිබඳ අප කිසියම් අවබෝධයක් ලබන්නේ ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස යන අභ්‍යන්තර ආයතන (ඉන්ද්‍රිය) යන්ට රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ඓච්චිබ්බ, ධම්ම යන බාහිර අරමුණු සම්බන්ධවීම් වශයෙනි. මෙම ඉන්ද්‍රිය හා අරමුණු ස්ථිරව එකදිගට පවත්නා දේ නොව ඒකක්ෂණිකව පෙර නොතිබී හටගෙන ඒ මොහොතෙහි ම නිරුද්ධ වන අද්දකීමකි. මෙම ආයතන, අරමුණු මෙන් ම අද්දකීම් අතීතයෙන් වර්තමානයට නොපැමිණෙන වර්තමානයෙන් අනාගතයට නොයන ස්වභාවයන් ය (අභුඤා සම්භුතං භුඤා න භවිස්සති). එය හේතු ඇතිවිට හටගෙන (අස්මිං සති ඉදං හෝති), හේතු නැති විට නිරුද්ධ වන (අස්මිං අසති ඉදං න හෝති) ස්වභාවයකි. තවද හේතු ඉපදීමෙන් හටගන්නා (ඉමස්ස උප්පාද ඉදං උප්පජ්ජති), හේතු නිරුද්ධවීමෙන් නිරුද්ධ වන (ඉමස්ස නිරෝධා ඉදං නිරුප්පකති) තත්ත්වයකි. හේතු ඇතිවීමෙන් හටගන්නා යම් ස්වභාවයක් වේ ද හේතු නිරුද්ධවීමෙන් ඒ සියල්ල ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වනු ඇත (යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං සබ්බං නං නිරෝධ ධම්මං). ලොව සැබෑ තත්ත්වය මෙසේ වුව ද අප තුළ පවත්නා අනවබෝධය හෙවත් අවිද්‍යාව හේතුවෙන් ඇස, කන ආදී ඉන්ද්‍රිය (ආයතන), අරමුණු මෙන් ම අද්දකීම් අතීතයේ පටන් පවතින මේ මොහොතෙහි ද පවතින අනාගතයට ද යන ස්ථිර ස්වභාවයක් යන විපල්ලාසය (වැරදි අවබෝධය) පවතී.

දුක පිළිබඳව තවදුරටත් දැනුවත් වීමේ දී පටිච්චසමුප්පාදයේ එන අංග පිළිබඳව ද අවබෝධය ලැබීම වැදගත් වේ. ඒ අනුව ජරා, මරණාදී දුක්ඛයන්ට හේතුව උපත (ජාති)යි. උපතට හේතුව භවය හෙවත් 'තමා වටා ස්ථිර වූ ලෝකයක් ඇත' යන හැඟීමයි. නැතහොත් උපතක් පිණිස අවශ්‍ය මානසික වටපිටාව හෙවත් කර්ම රැස් කර ගැනීමයි. භවය හටගන්නේ උපදන හෙවත් අරමුණු තමා වෙත ඇද ගැනීම හේතුවෙනි. එය කාම, දිට්ඨි, සීලබ්බත, අත්තවාද වශයෙන් සතරාකාර වේ. උපාදන හටගන්නේ තෘෂ්ණාව (තණ්හා) හේතුවෙනි. එනම් පුනර්භවය පිණිස සිත ඒ ඒ කැමැති අරමුණුවල බැස ගන්නා ස්වභාවයයි. තෘෂ්ණාව හටගන්නේ ස්පර්ශය හේතුවෙනි. එනම් ඇස, කන ආදී ඉන්ද්‍රියවලට ගෝචර වන රූප, ශබ්දදී අරමුණු අවිද්‍යා සහිත සිතක් ස්පර්ශ කිරීම හේතුවෙනි. එම ස්පර්ශය හටගන්නේ අවිද්‍යාපාදකව ඇස, කන ආදී ආයතන හටගැනීම හේතුවෙනි. ඇසෙහි හටගැනීම දුකෙහි හටගැනීම වශයෙන් බුදුදහමෙහි දක්වන්නේ එබැවිනි. ආයතන හටගන්නේ නාමරූප හෙවත් සිත, සිතිවිලි හා ඒ ඇසුරින් පවත්නා රූප හේතුවෙනි. නාමරූප හටගන්නේ විඤ්ඤාණය හේතුවෙනි. එනම් ඇස, කන ආදී ඉන්ද්‍රිය ඇසුරින් පවත්නා වක්ඛු විඤ්ඤාණ ආදී රූපාදිය පිළිබඳ අවිද්‍යාපාදක දැනීම හේතුවෙනි. මෙම දැනුම ඇති වන්නේ සංඛාර හෙවත් චේතනා හේතුවෙනි. සංඛාර හටගන්නේ අවිද්‍යාව හේතුවෙනි. අවිද්‍යාව යන්න විවිධාකාරයෙන් විස්තර කළ හැක. එක් අතකින් විස්තර කළහොත් තමා වටා සුභ, නිත්‍ය, සැප, ආත්ම වශයෙන් ලෝකයක් ඇත යන අනවබෝධය (විපල්ලාස)යි. තවද ඇස, කන ආදී ආයතන එක දිගට සන්තතියක් වශයෙන් පවතී යන අනවබෝධයයි. තවත් අයුරකින් කිවහොත් රූප, ශබ්දදිය තමා දකින, අසන ආකාරයෙන් ම බාහිර පවතී ය යන මිථ්‍යා අදහසයි. නැතහොත් තම අභ්‍යන්තරයෙහි නිත්‍ය වූ ආත්මයක්, සත්ත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක් ඇත යන අදහසයි. තව ද තමාගේ අද්දකීම්වලදී හටගන්නා රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකය ස්ථිරව පවත්නා ස්වභාවයක් ය යන විපල්ලාසයි. මෙම විපල්ලාසය හෙවත් වැරදි අවබෝධය අවිජ්ජා, මෝහ, විපල්ලාස, මිච්ඡාදිට්ඨි ආදී නම්වලින් බුදුදහමෙහි විස්තරවේ.

අවිද්‍යාවේ ස්වභාවය තේරුම් ගැනීම දුකින් නිදහස්වීම කරා යන විමුක්ති මාර්ගයෙහි ප්‍රධාන අවශ්‍යතාවක් වේ. දුක තේරුම් ගත් පමණට එහි සමුදයත් එහි නිරෝධයත් ඊට ඇති මාවතත් යන වතුරාර්ය සත්‍යය ම තේරුම් ගත්තේ වේ. ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ වශයෙන් පටන් ගෙන සැබෑ දුක වශයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දක්වා ඇත්තේ අවිද්‍යා සහගතව හටගන්නාවූ පඤ්චුපාදනස්කන්ධයේ හටගැනීමයි (සංඛින්නෙන පංචුපාදනස්කන්ධා දුක්ඛා). අප ඇස්, කන් ආදී ඉන්ද්‍රිය ඔස්සේ කිසියම් දැනීමක් ලැබීම යනු ක්ෂණිකව (රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන) පංචුපාදනස්කන්ධයේ හටගැනීමයි. රූප,

ශබ්දදිය දැනගැනීම පිළිබඳ කිසියම් අද්දැකීමක් ලැබීම යනු මෙම ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීමයි. එනම් නාමරූප ධර්මයන්හි හටගැනීමයි. එම අද්දැකීම ලැබෙන්නේ හුදෙක් බාහිර රූපය නිසා ම නොව තම මානසික ස්වභාවයේ ද එකතුව නිසයි. එනම් අතීත කර්ම අද්දැකීම වශයෙන් තමාට ලැබුණු ආයතන ඔස්සේ අවිද්‍යා, තෘෂ්ණා, නිබ්බන්ති ලක්ෂණ නොදැනීම යන කරුණුවල එකතුව මතයි. එහෙත් අවිද්‍යා සහගත මානසික තත්ත්වය නිසා අපට සිතෙන්නේ බාහිර රූප, ශබ්දදිය එය ඇති ලෙස ම අපට සංජානනය වන බවයි. බාහිර අද්දැකීම් සතර මහා භූතරූප ඒකරාශී වීම් වශයෙන් පවතින අතර එය සැප, දුක් ආදී වශයෙන් සංජානනය වන්නේත් එය අත්විඳිය හැක්කේත් අපගේ මානසික ස්වභාවය අනුවයි. එම මානසික ස්වභාවය ද කිසියම් තැනක ස්ථිරව තැන්පත් ව ඇති දෙයක් නොව අතීත අද්දැකීම් ආදියේ බලපෑම මත වර්තමාන මොහොතෙහි හටගන්නා අද්දැකීමකි. එම අද්දැකීම අතීතයෙන් වර්තමානයට නොඑන වර්තමානයෙන් අනාගතයට නොයන වර්තමාන මොහොතෙහි හේතු ඇති විට හටගෙන හේතු නිරුද්ධවීමෙන් ක්ෂණිකව නිරුද්ධ වන මානසික ස්වභාවයකි. මෙම ලෝක යථාර්ථය සපුරා තේරුම් ගෙන එය තම සමස්ත ජීවිතය තුළ ම අද්දැකීමක් බවට පත් කර ගත හැකි වුවහොත් අප අද්විඳින සකලවිධ ජරා, මරණාදී දුක් සමුදයෙන් නිදහස් විය හැකිය. ඒ සඳහා සතර සෝතාපත්ති අංගයන්ගෙන් නිතර උපකාරවත් බව ලැබිය යුතු ය. එනම්,

1. කල්‍යාණමිත්‍ර ආශ්‍රය
2. සද්ධර්මශ්‍රවණය
3. යෝනිසෝ මනසිකාරය
4. ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාව

කල්‍යාණමිත්‍ර ආශ්‍රය යනු පටිච්චසමුප්පාද සංඛ්‍යාත දුකින් නිදහස්වීමේ මාවත පහද දෙන සත්පුරුෂ මිත්‍රන්ගේ ඇසුරයි. ඔවුන් වෙතින් වතුරාර්ය සත්‍යය පැහැදිලි වන අනුශාසනා අසා දැන ගැනීම සද්ධර්මශ්‍රවණයයි. ඇසු දහම ඔස්සේ කෙලෙස් ඇති නොවන පරිදින් කුසල් වැඩෙන ලෙසත් තම වින්තනය මෙහෙයවීම යෝනිසෝ මනසිකාරයයි. පටිච්චසමුප්පාදය පදනම් කොටගත් දුකෙහි හටගැනීම හා නිරෝධය පිළිබඳ පැහැදිලි අවබෝධයෙන් යුතුව ත්‍රිවිධ ශික්ෂාවන්හි අප්‍රමාදීව යෙදීම ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාවයි. එනම් :

1. සීල
2. සමාධි
3. පඤ්ඤා

සීල යනු තම කායික වාචසික සංවරයයි. සමාධි යනු දිගුකලක් එක කුසල අරමුණක් ඔස්සේ සිත භාවිත කිරීමෙන් ලැබෙන මානසික ඒකාග්‍රතාවයි. පඤ්ඤා යනු සමාධිමත් සිතින් ලොව ඇති තතු එනම් අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම යන ත්‍රිලක්ෂණය නුවණින් මෙතෙහි කිරීමයි. වඩාත් විස්තර සහිතව කිවහොත් රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම (සමුදය), නැතිවීම (වය), එහි ආශ්වාදය (ආස්සාද), භයානකබව (ආදිනව), මිඳීම (නිස්සරණ) නුවණින් මෙතෙහි කිරීමයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නිතර අනුශාසනා කළේ ස්කන්ධ පංචකය ඉහත ආකාරයන්ට අනුව නිතර නුවණින් මෙතෙහි කරන ලෙසයි. පෘථග්ජන අයට සේඛ තත්ත්වයට පත්වීමටත් සේඛ අයට අසේඛ තත්ත්වයට (අර්හත්වයට) පත්වීමටත් රහත් උතුමන්ට පිරිනිවන තෙක් සුවදැයීව වාසය කිරීමටත් බුදුරදුන් වදළ ඒකායන ප්‍රතිපදාව මෙයයි. මෙලෙස මෙතෙහි කළ පමණට සතර විපල්ලාස (වැරදි අදහස්) දුරුවී සිත අවිද්‍යාවෙන් දුරුවේ. අවිද්‍යාව දුරු වූ පමණට ලෝභ, ද්වේෂ ද නිරායාසයෙන් ම දුරු වී යයි.

සතර විපල්ලාස නම්,

1. අසුභේ සුභ සඤ්ඤා
2. අනිච්චේ නිච්ච සඤ්ඤා
3. දුක්ඛේ සුඛ සඤ්ඤා
4. අනත්තේ අත්ත සඤ්ඤා

බුදුදහමේ ඇතුළත් ප්‍රධාන ඉගැන්වීම් සියල්ල ම ඉලක්ක කොට ඇත්තේ මෙම සතර විපල්ලාස දුරුකොට ප්‍රඥලෝකය ලබාදීමටයි. නැතහොත් ප්‍රඥලෝකය ලබාදී ඉහත විපල්ලාස දුරුවන අයුරින් මනස

සකස්කරලීමටයි. විශේෂයෙන් සත්ත්වයන්ගේ පිරිසිදුබවට, ශෝක පරිදවයන් ඉක්මවීමට, දුක් දෙමිනස් දුරුකරලීමට, ප්‍රඥව ලැබීමට, නිවන සාක්ෂාත් කරලීමට හේතුවන ඒකායන ප්‍රතිපදාව ලෙස බුදුරජාණන් වහන්සේ පනවන්නේ සතර සතිපට්ඨානයයි.

එනම්

1. කායානුපස්සනා
2. වේදනානුපස්සනා
3. චිත්තානුපස්සනා
4. ධම්මානුපස්සනා

කායානුපස්සනාව යනු සතර මහාභ්‍යුත්තරුපයන්ගේ, දෙතිස් කුණපයෙන් සැදි භෞතික ශරීරය පිළිබඳ සිහිය හා නුවණ වැඩීමයි. මුලදී තමාගේ කය සිහිකරන අතර පසුව අන් අයගේ ශරීර පිළිබඳව ද සිහිය හා නුවණ වඩයි. වේදනානුපස්සනා යනු ඇස, කන ආදී ඉන්ද්‍රිය හය ඔස්සේ ලැබෙන සැප, දුක්, උපේක්ෂා යන වේදනා පිළිබඳ සිහිය හා නුවණ භාවිත කිරීමයි. චිත්තානුපස්සනා යනු තම සිතෙහි පවත්නා රාග, දෝස, මෝහාදී මානසික ස්වභාවය පිළිබඳ තම සිහිය හා නුවණ භාවිත කිරීමයි. ධම්මානුපස්සනා යනු කුසලාකුසල සිතිවිලි පිළිබඳවත් ඒවායේ හටගැනීම පිළිබඳවත් සිහිය හා නුවණ භාවිත කිරීමයි. මෙලෙස සතර සතිපට්ඨානය වඩමින් ඒ තුළ වාසය කිරීම තම පියාගේ ගොදුරු බිම වාසය කිරීමක් වශයෙන් දක්වා තිබේ (සකේ ගෝවරේ නික්බවේ, පෙන්නිකේ විසයේ වරථ). සතර සතිපට්ඨානය නමැති පිතෘ විෂය තුළ හැසිරෙන විට මාරයාට තමා වසඟ කළ නොහැකි බව සඳහන් ව ඇත.

කායානුපස්සනාව වැඩීමෙන් ක්‍රමයෙන් ‘අසුභේ සුභ විපල්ලාසය’ දුරුවන අතර රූප ස්කන්ධය ප්‍රකට කර ගැනීමට ද එය උපකාරවත් වේ. තව ද කබලිංකාර ආහාරය පිරිසිදු දෑන ගැනීමටත් නාමරූප අතුරින් රූපය ප්‍රකට කර ගැනීමටත් කායානුපස්සනාව උපකාරී වේ. වේදනානුපස්සනාව වැඩීමෙන් ‘දුක්බේ සුඛ සඤ්ඤාව’ දුරුවන අතර වේදනාස්කන්ධය පිරිසිදු දෑන ගැනීමට ද අවස්ථාව සැලසේ. ඒ අතර එස්සාහාරය ප්‍රකට කර ගැනීමටත් නාමස්කන්ධය වටහා ගැනීමටත් වේදනානුපස්සනාව ප්‍රයෝජනවත් වේ. චිත්තානුපස්සනාව වැඩීමෙන් ‘අනිච්චේ නිච්ච විපල්ලාසය’ දුරුවන අතර විඤ්ඤාණස්කන්ධය ප්‍රකට කර ගැනීමටත් විඤ්ඤාණාහාරය පිරිසිදු දෑන ගැනීමටත් නාමය තවදුරටත් ප්‍රකට කර ගැනීමටත් චිත්තානුපස්සනාව ප්‍රයෝජනවත් වේ. ධම්මානුපස්සනාව වැඩීමෙන් සංඛාරක්ඛන්ධය මනෝසංවේතනාහාරය ප්‍රකට වන අතර ‘අනත්තේ අත්තසඤ්ඤාව’ ක්‍රමයෙන් දුරුවේ.

ධර්ම මාර්ගය ආරම්භයේ දී ම කල්‍යාණමිත්‍ර ඇසුරින් සද්ධර්මග්‍රවණය කිරීමෙන් දුකෙහි හටගැනීම හා නිරෝධය විස්තර වන පටිච්චසමුප්පාදය පදනම් කොට ගත් අවබෝධයක් ලබා තිබීම වැදගත් වේ. ධර්මය තේරුම් ගැනීමටත් බුදුරජාණන් වහන්සේ හදුනා ගැනීමටත් පටිච්චසමුප්පාද අවබෝධය බෙහෙවින් උපකාරී වේ.

‘යෝ පටිච්චසමුප්පාදං පස්සති, සෝ ධම්මං පස්සති.
 යෝ ධම්මං පස්සති සෝ පටිච්චසමුප්පාදං පස්සති.’
 ‘යෝ ධම්මං පස්සති සෝ මං පස්සති,
 යෝ ධම්මං පස්සති සෝ මං පස්සති.’

‘ජානතෝ අහං නික්බවේ, පස්සතෝ ආසවානං බයං වදම් නෝ ආජානතෝ නො අපස්සතෝ’ යනුවෙන් දුක්වෙත පරිදි පටිච්චසමුප්පාදය හෙවත් දුකෙහි හටගැනීම හා නිරෝධය දන්නාහු ද දක්නාහු ද තැනැත්තාට ආශ්‍රවයන්ගේ ක්ෂයකිරීම පනවන බව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අවධාරණයෙන් ප්‍රකාශ කරති. එනිසා ශ්‍රාවතවත් බව ධනයක් (සුභ ධනං) වශයෙන් ද දහමෙහි දක්වා තිබේ. එනිසා ඉහත පැහැදිලි කළ පරිදි අවිද්‍යාව හේතුවෙන් දුක හටගෙන ජරාමරණ කරා සත්ත්වයා ගමන් කරන අයුරු මෙන් ම අවිද්‍යාව නැති විට සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප ආදිය දුරු වී දුකින් නිදහස්වීම පිළිබඳව ද මනා අවබෝධයක් ධර්ම මාර්ගය ආරම්භයේ දී ම ඇති කර ගැනීම බෙහෙවින් වැදගත් වේ.

චතුරාර්ය සත්‍යාවබෝධයෙන් දුක්ඛ නිරෝධය කරා...

පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳ අවබෝධය දුකෙහි හටගනීම් හා නිරෝධය අවබෝධ කර ගැනීම ඉලක්ක කොට පවතී. ඒ අනුව පටිච්චසමුප්පාදය මැනවින් තේරුම් ගැනීම මත දුක පිළිබඳ යථාවබෝධය රඳ පවතී. දුක හා එහි නිරෝධය වැටහීම චතුරාර්ය සත්‍යයේ අංග හතර ම අවබෝධ වීමට උපකාරී වේ.

එනම්

1. දුක්ඛ අර්ය සත්‍යය
2. දුක්ඛ සමුදය ආර්ය සත්‍යය
3. දුක්ඛ නිරෝධ ආර්ය සත්‍යය
4. දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදා ආර්ය සත්‍යය

දුක යනු ඉපදීම, මහලුවීම, ලෙඩවීම, මරණය ආදියයි. මෙම දුක ලොව සාමාන්‍ය තැනැත්තකුට වුව ද ප්‍රත්‍යක්ෂ කළ හැක්කකි. සිදුහත් බෝසතාණන් වහන්සේ ගිහිගෙය නික්මීමට කලින් ම මෙය අවබෝධ කොට තිබුණි. ලොව බොහෝ කලක් දනාදි පාරමිතා සපුරා පහළ වන සම්මා සම්බුදු උතුමකු දේශනා කරන දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය ඊට වඩා ගැඹුරු වූවකි. එහි වඩාත් අවබෝධ කළ යුතු දුක්ඛ සත්‍යය නම් පංචුපාදනස්කන්ධයේ හටගැනීමයි (සංඛිත්තේන පඤ්චුපාදනස්කන්ධා දුක්ඛා). එනම් ඇස ආදි ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් රූපාදි අරමුණු ලැබෙන විට බාහිර දෙයක්, පුද්ගලයෙක් ඇත යැයි ගන්නා ස්වභාවයයි. සිතෙහි පවත්නා අවිද්‍යාව නිසා ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් අරමුණු ලැබෙන විට සත්ත්ව, පුද්ගල, ද්‍රව්‍ය සඤ්ඤාවෙන් බාහිර අරමුණු කෙරෙහි සිත බැස ගැනීම් වශයෙන් රූප, වේදනා, සඤ්ඤ, සංඛාර, විඤ්ඤණ යන උපාදනස්කන්ධ පංචකය හටගනියි. එසේ සිත බැස ගත් විට එම අරමුණ කෙරෙහි ඇලුණ ද ගැටුණ ද මැදහත් ව සිටිය ද ඔහු සිටින්නේ දුක තුළයි. තමා වටා ලෝකයක් ඇතැයි නිතර අපට සිතෙන්නේ මෙලෙස අවිද්‍යා පාදකව පඤ්චුපාදනස්කන්ධයේ හටගැනීම නිසයි. භවය යනුවෙන් හැඳින්වෙන්නේ ද මෙයයි. එසේ සිතන තුරු දුකින් නිදහස්වීමක් නැත. අවිද්‍යා සහගතව යමක් දෙස බැලීමේ දී එම අරමුණ කලින් තිබී තමාගේ අද්දැකීමට පැමිණි බවත් තමා එයින් ඉවත් වුව ද එය ඒ අයුරින් ම ඉතිරි වේ යැයි ද කල්පනා කරයි. එහෙත් මෙහිදී සිදු වූ යථාර්ථය නම් ඇස, රූපය, වක්බු විඤ්ඤණ ආදි මේ සියල්ල පෙර නොතිබී හටගෙන ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වූ බවයි (අභ්‍රැහි සම්භූතං භ්‍රැහි න භවිස්සති).

දුකට හේතුව නම් තෘෂ්ණාවයි. ලොව බොහෝ දෙනා තෘෂ්ණාව සේ දකින්නේ බාහිර ද්‍රව්‍ය හෝ පුද්ගලයන්ට ඇති ආශාවයි. එහෙත් බුදුදහමින් පෙන්වා දෙන්නේ බාහිර විසිතුරු දැ කාමයන් නොවන බවයි (න නෙ කාමා යානි චිත්‍රානි ලෝකේ, සංකප්පරාගෝ පුරිසස්ස කාමෝ) කාමය හටගන්නේ කෙලෙස සහිත පුද්ගල සන්තානය තුළයි. ආර්ය උතුමන් අනාවරණය කරන තෘෂ්ණාවේ වඩාත් ගැඹුරු අර්ථය වූ දුක්ඛ සත්‍යය නම් තමා පිළිබඳව සිතෙහි බැස ගෙන පවත්නා නන්දිරාගයයි. බාහිර රූපාදිය හෝ තම සිත පිළිබඳව හෝ ඇලීමක් තැනහොත් ගැටීමක් හටගන්නේ තමා පිළිබඳව ඇති දැඩි ආශාව නිසයි.

දුක නැති කිරීම යනු තෘෂ්ණාව නැති කිරීමයි. එය හුදෙක් බාහිර ද්‍රව්‍ය හෝ පුද්ගලයන් කෙරෙහි පවත්නා ආශාව දුරැලීම නොවේ. මෙහි දී දුක්ඛ නිරෝධාර්ය සත්‍යය වන්නේ තම අභ්‍යන්තරය කෙරෙහි මුල්බැසගෙන තිබෙන නන්දිරාගය මුලිනුපුටා දැමීමයි. දුකින් නිදහස්විය හැක්කේ ප්‍රඥාවෙන් යුතු දර්ශනයෙන් පංචුපාදනස්කන්ධයේ හටගැනීම නිරෝධය නුවණින් දැකීමෙනි. එය තව දුරටත් අඛණ්ඩව වැඩිමෙන් අස්මිමානය සහිත තෘෂ්ණාව හෙවත් නන්දිරාගය සම්පූර්ණයෙන් දුරු කොට සම්පූර්ණයෙන් දුකින් නිදහස් විය හැක. එය හුදෙක් දැඩි ආයාසයකින් පමණක් කළ හැක්කක් නොව ලෝකෝත්තර දර්ශනයකින් යුතු සම්මාදිට්ඨියෙන් කළ යුත්තකි.

සිතෙහි පවත්නා දැඩි තෘෂ්ණාව දුරු කළ හැක්කේ ලෝකෝත්තර දර්ශනයකිනි. එනම් පටිච්චසමුප්පාදය පාදක කොටගත් සම්මාදිට්ඨිය පෙරටුකොට ගත් මාර්ගයකිනි. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය මේ සඳහා මාර්ගය වූ දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා ආර්ය සත්‍යය වන්නේ ය. ශීල, සමාධි, ප්‍රඥ යන ත්‍රිවිධ ශික්ෂාවෙන් දක්වා ඇත්තේ ද ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. ලොව බොහෝ දෙනා බාහිර පුද්ගලයන් ඇතැයි අවිද්‍යාවෙන් පනවා ගත් ලෝකය අබියස සංවර වීමට උත්සාහ ගනිති. එය මාර්ගය මිස මාර්ග සත්‍යය නොවේ. මාර්ග සත්‍යය යනු ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨියෙන් යුතුව බාහිර පුද්ගලයකු නොපැනෙන සේ ඇති කර ගත් දර්ශනයකින් යුතුව තම අභ්‍යන්තරය තුළ ම සංයමයට පත්වීමයි.

පටිස සම්ඵස්සය හා අධිවචන සම්ඵස්සය

දීඝනිකාය මහානිදන සුත්‍රයෙහි පටිච්චසමුප්පාදය විස්තර කිරීමේ දී විශේෂ කරුණක් සාකච්ඡාවට භාජනය කොට තිබේ. එනම් පටිසසම්ඵස්සය හා අධිවචන සම්ඵස්සයයි. පටිස සම්ඵස්සය යනු ඇස, කන, නාසය, දිව, කය යන ආයතන පහට රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ඵොට්ඨබ්බ යන අරමුණු ස්පර්ශ වීමයි. මෙය රළු ස්පර්ශය වශයෙන් සඳහන් වේ. අධිවචන සම්ඵස්සය යනු මනින්ද්‍රියට ධර්මාලම්භන අරමුණු වීමයි. මෙය සුඛම (සියුම්) ස්පර්ශය වශයෙන් දැක්වේ. සාමාන්‍යයෙන් යමෙකු ජීවත්වීම යනු ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස යන ඉන්ද්‍රිය හයට රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ඵොට්ඨබ්බ, ධම්ම යන අරමුණු ස්පර්ශ වීම වශයෙන් අද්දකිම් ලැබීමයි. මෙම ආයතන හය හා ඊට ගෝචර වන බාහිර අරමුණු හැර ජීවිතයෙහි වෙනත් කිසිවක් නොමැත. පුද්ගලයාගේ සමස්ත ජීවිතය මෙම ආයතන මත රඳ පවතී.

මහානිදන සුත්‍රයේ 'නාමරූපපච්චයා ඵස්සෝ' යන විග්‍රහයෙහි දී දැක්වෙන විශේෂ කරුණක් වන්නේ පටිස සම්ඵස්සය අධිවචන සම්ඵස්සයටත් අධිවචන සම්ඵස්සය පටිස සම්ඵස්සයටත් බලපාන ආකාරයයි.

රූපකායෙ අධිවචනසම්ඵස්සය.

'යෙහි ආනන්ද ආකාරෙහි යෙහි ලිඛිගෙහි යෙහි නිමිත්තෙහි යෙහි උද්දේසෙහි නාමකායස්ස පඤ්ඤාත්ති හොති, තෙසු ආකාරෙසු තෙසු ලිඛිගෙසු තෙසු නිමිත්තෙසු තෙසු උද්දෙසු අසති අපි නු ඛෝ රූපකායෙ අධිවචනසම්ඵස්සො පඤ්ඤායෙථාති නො හෙතං හන්තෙ'

'ආනන්ද, යම් ආකාරයන්ගෙන් යම් ලිඛිගයන්ගෙන් යම් නිමිතිවලින් යම් උද්දේසයන්ගෙන් නාමකයට ප්‍රඥප්ති වේද, ඒ ආකාර ලිඛිග නිමිති උද්දේසු නැති කල්හි රූපකයෙහි අධිවචන සම්ඵස්සය පැනවීමක් වන්නේ ද? ස්වාමීනි, එය නොවන්නේ ය.

මෙයින් ප්‍රකට කෙරෙන්නේ ආයතන කුසලතාව ඇති කර ගත යුතු ආකාරයයි. අවිද්‍යා සහගතව අපි ඇස, කන ආදී කිසියම් ආයතනයකින් රූප, ශබ්දදී අරමුණක් ගත් විට එය සෙසු ඉන්ද්‍රියයන්ට සම්බන්ධ කර බලන්නෙමු. නිදසුනක් ලෙස මලක් දුටු විට එය තමාගේ මනසේ අතීත අද්දකිම් සමඟ මුසු කොට නව සංස්කාරයක් ගොඩනගා ගනී. අවිද්‍යා සහගත මනසේ ස්වභාවය මෙයයි. එවිට ඉන්ද්‍රිය මගින් ගන්නා අරමුණු විෂයයෙහි ඇලීම්, ගැටීම් හෝ උපේක්ෂා හටගනී. මේ කුමක් ස්පර්ශ කළ ද අපි දුකින් නොමිඳුනාහු වෙමු. ආයතන කුසලතාව යනු දුක හටගන්නා මෙම ආකාරය මැනවින් නුවණින් දක ඇස, කන ආදී ඉන්ද්‍රිය මගින් රූප, ශබ්ද ආදී අරමුණ ගන්නා විට එය වෙනත් ආයතනයකට ගැට නොගසා ඒ ආයතනය තුළදී ම නිරුද්ධ වන දර්ශනයකින් හා සිහියකින් යුතුව සිටීමයි. මෙහි දී විශේෂයෙන් රූපකායේ අධිවචන සම්ඵස්සය පැනවීම වශයෙන් දක්වා ඇත්තේ ඇස, කන, නාසය, දිව, කය යන ඉන්ද්‍රිය පහට පටිසසම්ඵස්ස වශයෙන් අරමුණු ගෝචරවීමේ දී එය මනින්ද්‍රියට ගැට ගැසීමේ ස්වභාවයයි. යමෙක් මෙය නුවණින් දුටුව හොත් ඔහු ඇස, කන ආදී පංච ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් ගන්නා අරමුණු ඔස්සේ මනසට බැස ගැනීම නොකරයි. එවිට ඔහුගේ අවිද්‍යා සහගත ස්පර්ශය දුරුවූයේ වෙයි. දුක නිර්මාණය වන පටිච්චසමුප්පාද න්‍යායයෙන් ඉවත් වූයේ වෙයි.

නාමකායේ පටිසසම්ඵස්සය

'යෙහි ආනන්ද ආකාරෙහි යෙහි ලිඛිගෙහි යෙහි නිමිත්තෙහි යෙහි උද්දේසෙහි රූපකායස්ස පඤ්ඤාත්ති හොති, තෙසු ආකාරෙසු තෙසු ලිඛිගෙසු තෙසු නිමිත්තෙසු තෙසු උද්දෙසු අසති අපි නු ඛෝ නාමකායෙ පටිසසම්ඵස්සො පඤ්ඤායෙථාති? හෙතං හන්තෙ'

'ආනන්ද, යම් ආකාරයන්ගෙන් යම් ලිඛිගයන්ගෙන් යම් නිමිතිවලින් යම් උද්දේසයන්ගෙන් රූපකයට ප්‍රඥප්ති වේද? ඒ ආකාර ලිඛිග නිමිති උද්දේස රූප කයට නැති කල්හි නාමකයෙහි පටිසසම්ඵස්සය පැනවීමක් වන්නේ ද? යනුවෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ප්‍රශ්න කළ විට ආනන්ද මාහිමියන් පිළිතුරු දෙන්නේ 'ස්වාමීනි, නොවන්නේ ය' යනුවෙනි.

මෙයින් පැහැදිලි කෙරෙන්නේ රූපයන් පිළිබඳව ලිඛිග, නිමිති, උද්දේස ආදී වශයෙන් ප්‍රඥප්ති ඇති විට සිතට ධම්මාලම්භන අරමුණු වීමේ දී ඒ ඔස්සේ රූප, ශබ්දදී පංච විඤ්ඤාණයට ලක්වන අරමුණු

විෂයයෙහි සිත බැස ගන්නා බවයි. එනම් අවිද්‍යා සහිතව සිටින විට සිතට කිසියම් සිතිවිල්ලක් පැමිණීමේ දී එය බාහිර රූපයකට බැඳ ගන්නා බවයි. එවිට සිත බාහිර අරමුණුවල බැස ගනියි. නිදසුනක් වශයෙන් තම මව සිහි වූ විට මවගේ රූපය, ඇයගේ කටහඬ ආදිය පිළිබඳව සිත බැස ගැනීමයි. ලුණු සිහිවූ විට ලුණු කැටයක් මැවී පෙනෙන ස්වභාවයයි. මෙලෙස සිතට සිතිවිලි නැගෙන විට ඒ ඔස්සේ රූප නිර්මාණය කිරීම් වශයෙන් පටිඝසම්ප්‍රස්සය කරා යාම අවිද්‍යා සහගත මනසේ ස්වභාවයයි. එවිට දුකින් නොමිඳුනේ ජරා, මරණාදී දුක් ස්පර්ශ කරමින් සිටී. එසේ නොවීමට නම් සිතට සිතිවිල්ලක් පැමිණි සැණින් ම එය සිත තුළ ම නිරුද්ධ වන දර්ශනයකින් යුතුව සිටීම අවශ්‍ය කෙරේ. විඤ්ඤනෙ විඤ්ඤනමන්නං යනුවෙන් දැක්වෙන්නේ මෙම ආයතන කුසලතාවයි. එවිට සිතට නැගෙන අරමුණු බාහිර රූපයට බැඳ, බැස ගන්නා ස්වභාවයෙන් මිඳෙයි. විද්‍යා සහගතව මෙලෙස සිහියෙන් හා නුවණින් ක්‍රියා කිරීමෙන් පටිච්චසමුප්පාද වක්‍රයෙන් මිඳී දුකින් නිදහස්වීමට අවකාශ සැලසේ.

මේ සඳහා හැම මොහොතක ම පටිච්චසමුප්පාද වක්‍රය සකස්වන ආකාරය පිළිබඳ මනා අවබෝධයකින් හා සතිසම්පජඤ්ඤයෙන් ක්‍රියා කිරීම අවශ්‍ය කෙරේ. ක්‍රමයෙන් දුකින් නිදහස්වීමට අවකාශ ලැබෙන්නේ මෙහි අඛණ්ඩව යෙදීමේ ප්‍රතිඵල වශයෙනි. ඒ සඳහා අප සතු සියල්ල කැප කළ යුතුව ඇත. ලැබූ මේ උතුම් ක්ෂණ සම්පත්තිය අහිමිවීමට ප්‍රථම හැකිතාක් දුරටත් ශ්‍රද්ධාදී ඉන්ද්‍රිය ධර්ම දියුණු කළ යුතු ය.

මෙකී අවබෝධයන් සමග වැඩිය යුතු ගුණාංග ධර්මයෙහි විස්තර වේ. ඒ සියල්ල සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වශයෙන් දක්වා තිබේ. එනම් :

සතර සතිපට්ඨාන :-

1. කායානුපස්සනා
2. වේදනානුපස්සනා
3. චිත්තානුපස්සනා
4. ධම්මානුපස්සනා

සතර සමාග්ප්‍රධාන විර්ය :-

1. අනුප්පන්නානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදය ඡන්දං ජනේති වායමති චිත්තං
2. උප්පන්නානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය ඡන්දං ජනේති වායමති චිත්තං
3. අනුප්පන්නානං වා කුසලානං ධම්මානං උප්පාදය ඡන්දං ජනේති වායමති චිත්තං
4. උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං ධීතියා භීයොභාවාය ඡන්දං ජනේති වායමති චිත්තං

සතර ඉද්ධිපාද :-

1. ඡන්ද
2. චිත්ත
3. චිරිය
4. විමංසා

පංච ඉන්ද්‍රිය :-

1. සද්ධා
2. චිරිය
3. සති
4. සමාධි
5. පඤ්ඤා

පංච ඉන්ද්‍රිය :-

- 1. සද්ධා
- 2. චිරිය
- 3. සති
- 4. සමාධි
- 5. පඤ්ඤා

සත්ත බොජ්ඣංග :-

- 1. සති
- 2. ධම්මච්චය
- 3. චිරිය
- 4. පීති
- 5. පස්සද්ධි
- 6. සමාධි
- 7. උපෙක්ඛා

ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය :-

- 1. සම්මාදිට්ඨි
- 2. සම්මාසංකප්ප
- 3. සම්මාවාචා
- 4. සම්මකම්මන්ත
- 5. සම්මාආජීව
- 6. සම්මාවායාම
- 7. සම්මාසති
- 8. සම්මාසමාධි

මෙලෙස බෝධිපාක්ෂික ධර්ම 37ක් පැවැතිය ද ශ්‍රාවකයන්ගේ බුද්ධිය හා ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් වඩා ඇති ආකාරය අනුව බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉහත කරුණු අඩු වැඩි වශයෙන් විවිධාකාරව දේශනා කර තිබෙනු දක්නට ලැබේ. ඒ සියල්ල ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තුළ ගොනු කළ හැකිය. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වැඩිමේ දී අනෙකුත් අංග සියල්ල සම්පූර්ණත්වයට පත් වේ. තවත් අයුරකින් දක්වා ඇති පරිදි සත්තබොජ්ඣංග වඩන විට සෙසු අංග ද සම්පූර්ණ වේ. ඒ අතර පංච ඉන්ද්‍රිය වඩන විට ද සෙසු අංග පරිපූර්ණත්වයට පත්වේ. තවද සතර සතිපට්ඨානය තුළ පිහිටා ක්‍රියා කරන විට සෙසු බෝධිපාක්ෂික ධර්ම සියල්ල වැඩේ. ත්‍රිවිධ ශික්ෂාව වැඩිමේ දී ද සෙසු ධර්මතා වර්ධනය වේ. අභිඤ්ඤා සූත්‍රයෙහි දැක්වෙන පරිදි වරෙක බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ නුවණැති තැනැත්තකුට තම විශිෂ්ට ඥානයෙන් වැඩිමට ඇත්තේ දෙකක් පමණක් බවයි. එනම් සමථ හා විදර්ශනායි. තව ද ප්‍රඥාව නමැති එක ම ධර්මතාව වඩන විට සෙසු ගුණාංග සියල්ල සම්පූර්ණ වන බව ද සඳහන් වේ. අනාපානසති සූත්‍රයෙහි දැක්වෙන පරිදි මනා දැක්මකින් යුතුව ආනාපානසතිය නමැති එක ම ධර්මතාව වඩන විට සතර සතිපට්ඨානය වැඩෙන අතර සතර සතිපට්ඨානය වැඩෙන විට සත්ත බොජ්ඣංග සම්පූර්ණත්වයට පත් ව විද්‍යා විමුක්ති සාක්ෂාත් වන බව දක්වා තිබේ. මේ කුමන ආකාරයකින් නිවන් මග වැඩුව ද පටිච්චසමුප්පාදය පිලිබඳ පැහැදිලි අවබෝධය අත්‍යවශ්‍ය සාධකයක් වේ.

පේටකෝපදේසයෙහි දැක්වෙන පරිදි සමස්ත බුද්ධවචනයට ම පදනම වී ඇත්තේ වචන 18කි. ඉන් 9ක් අකුසල් වන අතර 9ක් කුසල් වේ. ඒවා නම්.

- අකුසල : ලෝභ, දෝස, මෝහ, සුභ, සුඛ, නිව්ච, අත්ත, අවිජ්ජා, භවතණ්හා
- කුසල : අලෝභ, අදෝස, අමෝහ, අසුභ, දුක්ඛ, අනිව්ච, අනත්ත, සමථ, විජ්ජසනා

අංගුත්තර නිකායෙහි අභිඤ්ඤ සූත්‍රයෙහි දැක්වෙන පරිදි නුවණැති තැනැත්තකු විසින් තම විශිෂ්ට ඥානයෙන් දත යුතු උසස් ම දෙය නම් පංචුපාදනස්කන්ධයයි. එනම් දුක හටගන්නා ආකාරය පිළිබඳ පැහැදිලි අවබෝධයයි. අපට දුක හටගන්නේ රූපාදි ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම හා එහි නිරෝධය මනාව නොදන්නාකම නිසයි. අප වෙත ඇති මහා බර නම් මෙම ස්කන්ධ පංචකයයි. ඒ බර උසුලාගෙන යාම භාරාදන වන අතර එම බර උසුලන්නා භාරාභාර වේ. එම බර බහා තැබීම භාර නික්බේපය ලෙස දක්වා තිබේ. තවද නුවණැත්තකු විසින් තම විශිෂ්ට ඥානයෙන් ප්‍රභිණ කළ යුත්තේ අවිද්‍යා, භවතණ්හා දෙකයි. නුවණැත්තකු විසින් තම විශිෂ්ට ඥානයෙන් වැඩිය යුත්තේ සමථ විදර්ශනයයි. තවද ඔහු තම විශිෂ්ට ඥානයෙන් සාක්ෂාත් කළ යුත්තේ විද්‍යාවිමුක්තියයි.

ඒ අනුව බුදුදහමින් ලබන උසස් ම ආධ්‍යාත්මික දියුණුව වන්නේ විද්‍යා - විමුක්ති සාක්ෂාත් කර ගැනීමයි. එනම් සියලු ආශ්‍රව ක්ෂය කොට ඒ පිළිබඳ අවබෝධයෙන් යුක්තවීමයි. අංගුත්තර නිකායෙහි අවිජ්ජා සූත්‍රයට අනුව විද්‍යාවිමුක්ති සාක්ෂාත් කර ගැනීම දක්වා යන ගමන් මගෙහි පසු කළ යුතු පියවර පැහැදිලිව සඳහන් වේ. ඒ අනුව විද්‍යාවිමුක්ති සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා සත්ත බොජ්ඣංග වැඩිමත් සත්ත බොජ්ඣංග දියුණුවීම සඳහා සතර සතිපට්ඨානය වැඩිමත් සතර සතිපට්ඨානය දියුණු කර ගැනීම සඳහා (කාය, වච්චි, මනෝ යන) ත්‍රිවිධ සුවර්ත සම්පූර්ණ කර ගැනීමත් ත්‍රිවිධ සුවර්ත සම්පූර්ණවීම සඳහා ඉන්ද්‍රිය සංවරයන් ඉන්ද්‍රිය සංවරය දියුණුවීමට සතිසම්පජ්ඤායන් ඒ සඳහා යෝනිසෝ මනසිකාරයන් යෝනිසෝ මනසිකාරය දියුණුවීමට ශ්‍රද්ධාවත් ශ්‍රද්ධාව උපදවා ගැනීම සඳහා සද්ධර්මශ්‍රවණයන් සද්ධර්මය ශ්‍රවණය සඳහා කල්‍යාණමිත්‍ර ආශ්‍රයන් යන කරුණු එකිනෙක පරිපූර්ණත්වයට පත්වීම අවශ්‍ය කෙරේ. කල්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය ලැබුණු විට සද්ධර්මය ඇසීමට අවස්ථාව ලැබී තම ශ්‍රද්ධාව, චිරියය, සසරගත පාරමිබලය ආදී කරුණු එක්වීමෙන් විද්‍යා විමුක්තිය කරා ම ගමන් කිරීමේ හැකියාව තිබේ. ඒ අනුව අවිජ්ජා සූත්‍රයේ දැක්වෙන ආධ්‍යාත්මික ගමන් මගෙහි පියවර මෙසේ ය.

1. කල්‍යාණමිත්‍ර ආශ්‍රය
2. සද්ධර්මශ්‍රවණය
3. ශ්‍රද්ධාව
4. යෝනිසෝ මනසිකාරය
5. සතිසම්පජ්ඤාය
6. ඉන්ද්‍රිය සංවරය
7. ත්‍රිවිධ සුවර්ත
8. සතර සතිපට්ඨානය
9. සත්ත බොජ්ඣංග
10. විද්‍යාවිමුක්ති

සද්ධර්ම ශ්‍රවණය තුළින් ධර්මය පිළිබඳ පැහැදිලි අවබෝධයක් ලැබුණ විට බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ යන තෙරුවන කෙරෙහි බලවත් ශ්‍රද්ධාවක් හටගෙන ධර්ම මාර්ගය ඔස්සේ ඉදිරියට යාමට බලවත් චිරියයක් ඇති වේ. තම සම, මස්, නහර, ඇට, ඇටමිදුළු කරා තෙරුවන වෙත ඇති ප්‍රසාදය පැතිරී ගොස් අප්‍රමාදීව ධර්මයෙන් ප්‍රතිබල ලබා ගැනීමේ උනන්දුවක් ඇති වේ. එවිට ධර්ම මාර්ගයෙහි ප්‍රධාන අනුශාසනය වන සතර සතිපට්ඨානය වැඩිම වෙත තම අවධානය යොමු වන අතර තම සියලු කායික, මානසික ක්‍රියා සිහියෙන් කිරීමට පෙළඹේ. කලක් සිහිය දියුණු කිරීමේ ප්‍රතිඵල වශයෙන් සිත සමාධිමත් වන අතර සමාධිමත් වූ සිතින් හැම මොහොතක ම සිදුවන අනිත්‍යතාව නුවණින් මෙනෙහි කිරීමට ක්‍රියා කරනු ඇත. එවිට සද්ධා, චිරිය, සති, සමාධි, පඤ්ඤා යන පංච ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ක්‍රමයෙන් උපරිමය කරා දියුණු වන අතර එහි උසස් ම දියුණුව නම් හැම මෙහොතක ම සිදුවන රූපාදි ස්කන්ධ පංචකයේ සමුදය වැය දකින කාලය දියුණු වී හැම මොහොතක අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම යන ත්‍රිලක්ෂණය කෙරෙහි සම්පූර්ණ අවධානය හා අවබෝධය දියුණු වේ. එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් අවිද්‍යාවෙන් සපුරා නිදහස් ව සසරගත සියලු මානසික දුක්පීඩාවලින් මිදීමේ හැකියාව ලැබේ. එවිට දුටු දෙයෙහි දැකීම් මාත්‍රය පමණක් ය, ඇසූ දෙයෙහි ඇසීම් මාත්‍රය පමණක් ය, හඳුනා ගත් දෙයෙහි දැනීම් පමණක් ය, දැන ගත් දෙයෙහි දැනීම් පමණක් ය යන අවබෝධයෙහි සිත පිහිටා පවතී (බාහිය සුත්ත).

මබ සැමට තෙරුවන් සරණයි!

මේ ගෞතම සම්බුද්ධ ශාසනය තුළ දී ම ධර්මාවබෝධය ලැබී
ලෝසතුන් වෙත උතුම් ධර්ම සේවාවක් කිරීමට ශක්තිය ලැබේවා!

දහම් අරණ - සදහම් හමුව

ස්වාමීන් වහන්සේලාගේ එකතුවෙන් පැවැත්වෙන

ධර්ම සාකච්ඡාව

බු.ව. 2561 උදාවස් මස 20 වන කුෂ දින (12.20.2017)